

# Teşrinler

İbrahim DEMİRCİ

Sosyal Bilimler Lisesi edebiyat öğretmenlerinden oluşan bir topluluğa, “Cumhuriyet 29 Ekim 1923’te ilan edilmedi.” dediğimde şaşırmışlardı. Onlardan bazıları, sözümü yanlış anlamış ve sanki ben, “29 Ekim 1923’te ilan edilen cumhuriyet değildi.” demişim gibi, gösteren sözcük ile gösterilen içerik arasındaki uyumu tartmaya, tartışmaya yönelmişlerdi. Bazıları da, benim sözüme hak vererek, “Evet aslında cumhuriyet 23 Nisan 1920’de kurulmuş ve işlemeye başlamıştı da ‘ilan’ işi üç buçuk yıl gecikmişti.” gibisinden gerçekliğin adlandırmadan daha önemli olduğunu öne süren bir yorumda bulunmuşlardı. Oysa ben cümlemi kurarken böyle derin veya dolaylı yorumlar gerektirmeyen çok yalın bir olgudan söz etmek istemiştim: 1923 yılının güz mevsiminde ülkemizde “ekim” adını taşıyan bir ay yoktu; onun yerine kullanılan kelime “teşrinievvel” idi. “Teşrinievvel” yerine “birinci teşrin” veya “ilk teşrin” dendiği de olurdu. Birincinin bulunduğu yerde ikinci de bulunurdu; bir sonraki ayın adı da “teşrinisani” yahut “ikinci teşrin” idi.

Lisede öğretmenken bir vesileyle, “ekim, kasım, aralık, ocak” aylarına eskiden “teşrinievvel, teşrinisani, kânunuevvel, kânunusani” dendiğini söylemiş ve değişikliğin tarihi hakkında tahminde bulunmalarını istemiştim. Çoğu 1920’lerin ikinci yarısını, bazıları 1930’ların ilk yarısını söylemişti. Bu ad değişiminin 10 Ocak 1945’te kabul edilen ve 15 Ocak 1945’te yürürlüğe giren 4696 tarihli “Bazı ay adlarının değiştirilmesi hakkında kanun” ile gerçekleştiğini öğrenmek, onları şaşırtmıştı. Zihnimizdeki pek çok şeyin “bilgi”ye değil “algı”ya dayanıyor olması ne tuhaf!

Halep’te çalışırken Suriyelilerin “Teşrin”i “Tişrin” biçiminde söylediklerini işittim. Ülkede “Tişrin” adını taşıyan pek çok şey vardı. Bunlardan biri de resmî yayın organı denebilecek günlük bir gazete idi. Başka gazetelerle birlikte arada bir Tişrin’i de alıp incelediğim olmuştu. Beşşar Esed’in Suriye’nin geleceği adına 2009 yılında “ademimerkeziyet”i bile tartışmaya hazır olduğunu belki de Tişrin’de okumuşumdur.

Arami dilinden geldiği söylenen “teşrin” 1945’ten sonra günlük dilimizden uzaklaşıp kayıplara karışmış olsa da, Yahya Kemal’in şiirlerinde yaşıyor. “Sonbahar”, şöyle başlar:

*“Fani ömür biter, bir uzun sonbahar olur.  
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, tarumar olur.  
Mevsim boyunca kendini hissettirir veda;  
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.  
Yazdan kalan ne varsa olurken haşır neşir;  
Günler hazinleşir, geceler uhrevileşir;  
Teşrinlerin bu hüznü geçer ta iliklere.  
Anlar ki yolcu, yol görünür serviliklere.”*  
*“Akşam Musikisi”ni de dinleyelim:  
Kandilli’de, eski bahçelerde,  
Akşam kapanınca perde perde,  
Bir hatıra zevki var kederde.*

*Artık ne gelen, ne beklenen var;  
Tenha yolun ortasında rüzgâr  
Teşrin yapraklarıyla oynar.*

*Gittikçe derinleşir saatler,  
Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer  
Sessizlik daima ilerler.*

*Ürperme verir hayale sık sık,  
Hep bir kapıdan giren karanlık,  
Çok belli ayak sesinden artık.*

*Gözlerden uzaklaşınca dünya  
Bin bir geceden birinde gûya  
Başlar rüya içinde rüya.”*